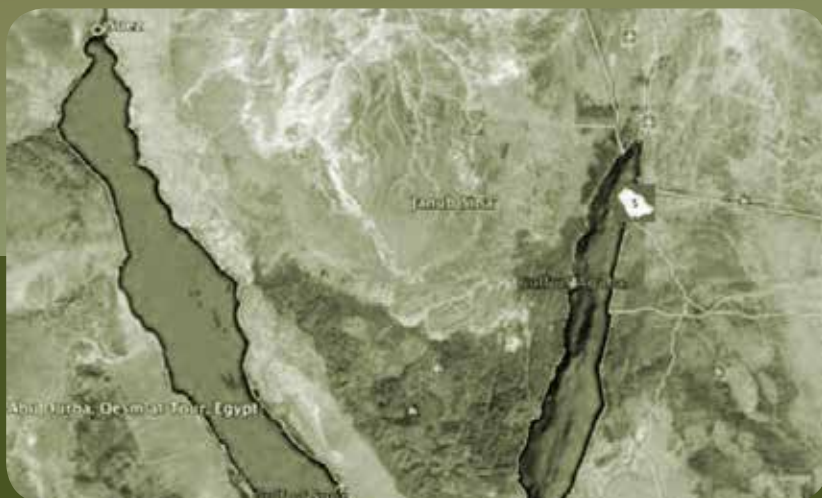

יחסי ישראל מצרים

על רקע אירועים ביטחוניים בחצייהאי סיני

סימולציה מדינית ביטחונית

עורך: גבי סיבוני | אוקטובר 2012

דוח זה רואה אור במסגרת תכנית 'צבא ואסטרטגיה'

המכון למחקרי ביטחון לאומי
THE INSTITUTE FOR NATIONAL SECURITY STUDIES
INCORPORATING THE JAFFEE
CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

TEL AVIV UNIVERSITY
אוניברסיטת תל אביב

יחסי ישראל מצרים
על רקע אירועים ביטחוניים בחצי־האי סיני
סימולציה מדינית־ביטחונית

עורך: גבי סיבוני

המכון למחקרי ביטחון לאומי

המכון למחקרי ביטחון לאומי, המשלב בתוכו את מרכז יפה למחקרים אסטרטגיים, הוקם ב-2006.

מטרותיו של המכון למחקרי ביטחון לאומי, הן שתיים: הראשונה – לבצע מחקר בסיסי, העומד במבחן אמות המידה האקדמיות הגבוהות ביותר והעוסק בתחומי הביטחון הלאומי של ישראל, המזרח התיכון והמערכת הבינלאומית. השנייה – לתרום לדיון הציבורי ולעבודת הממשל בנושאים הנמצאים – או אמורים להימצא – בראש סדר היום הביטחוני של ישראל.

קהל המטרה של המרכז, הוא: דרג מקבלי ההחלטות, מערכת הביטחון, מעצבי דעת הקהל בישראל, הקהילה האקדמית העוסקת בתחומי הביטחון בישראל ובעולם, והציבור המתעניין באשר הוא.

הדעות המובעות בדוח זה אינן משקפות בהכרח את עמדות המרכז, נאמניו, או האישים והגופים התומכים בו.

יחסי ישראל מצרים

על רקע אירועים ביטחוניים בחצי-האי סיני

סימולציה מדינית-ביטחונית

עורך: גבי סיבוני

אוקטובר 2012

דוח זה רואה אור במסגרת תכנית
'צבא ואסטרטגיה'

המכון למחקרי ביטחון לאומי

חיים לבנון 40

ת.ד. 39950

תל־אביב 61398

טל': 03-640-0400

פקס: 03-744-7590

דוא"ל: info@inss.org.il

<http://www.inss.org.il>

אוקטובר 2012 © כל הזכויות שמורות

הביא לדפוס: משה גרונדמן

עיצוב גרפי: מיכל סמו־קובץ ויעל ביבר, המשרד לעיצוב גרפי, אוניברסיטת תל־אביב

עיצוב השער: יעל כפיר

דפוס: אליניר, פתח תקוה

תוכן העניינים

7	עיקרי הדברים
7	כללי
7	עיקרי התובנות
8	עיקרי ההמלצות
9	הקדמה
9	תרחיש פתיחה
12	עיקרי תמונת המצב
12	ישראל
12	מצרים
13	חמאס
14	ארצות-הברית
14	הכוח הרב-לאומי
16	אירועים במהלך הסימולציה
16	אירועי השלב הראשון
16	אירועי השלב השני
17	דיון ותובנות מן הסימולציה
17	ישראל
18	מצרים
19	חמאס
20	ארצות-הברית
20	הכוח הרב-לאומי
21	מסקנות והמלצות
21	מסקנות
22	המלצות
23	סיכום
24	נספח א'

עיקרי הדברים

כללי

ב־16 במאי 2012 התקיימה במכון למחקרי ביטחון לאומי סימולציה מדינית־ביטחונית, שמטרתה לגבש תובנות באשר ליחסי ישראל־מצרים על רקע אירוע ביטחוני המתרחש בחצי־האי סיני – איתור מתחם בסיני שנבנה במימון ובסיוע איראני. מתחם זה משמש לייצור ולהרכבה של טילים/רקטות ארוכי טווח וטילי חוף־ים, במטרה להפעיל אמצעי לחימה איכותי וארוך טווח זה מול ישראל – באמצעות ירי ישיר מתחומי סיני, או על ידי חמאס והג'יהאד מתוך רצועת עזה. בסימולציה השתתפו כמה צוותים בתפקידים שונים: קבוצה ישראלית מדינית וביטחונית, צוות מצרי, חמאס, ארצות־הברית והכוח הרב־לאומי בסיני. הסימולציה התבססה על תרחיש פתיחה שבו נשקף איום ביטחוני מסיני, במטרה לבחון את יחסי ישראל־מצרים על רקע אירועים ביטחוניים בתחומי סיני.¹

עיקרי התובנות

למרות המצב הבעייתי מאוד בסיני ישנם גורמים מרסנים רבים, שרובם אינם מעוניינים בהסלמה של ממש (זולת ארגוני הג'יהאד ברצועת עזה). הדבר מסייע למניעת אירועים ביטחוניים או לניהול מצבי הסלמה.

המצרים מתקשים לתת מענה למצב המורכב בסיני. ישראל, ארצות־הברית ומצרים כאחת מבקשות לבצע שינויים בנספח הצבאי של הסכם השלום. פתיחת ההסכם או עדכונו הם תהליכים מורכבים יותר ממה שנדמה, הציפיות השונות של הצדדים עלולות להוביל למשבר בלתי־רצוי.

"השבת הריבונות" המצרית בסיני מתבטאת בשינוי משמעותי יותר מאשר תוספת של כמה טנקים ולוחמים – שינויים בפוליטיקה ובסמלים לאומיים יעוררו תגובות הן בצד הישראלי והן בצד המצרי.

שלב המעבר של השלטון במצרים מאופיין בחוסר יציבות חריף, שצפוי להימשך. דעת הקהל במצרים משפיעה וקנאית לשמירת הריבונות. מאבקי הכוח במצרים מתקיימים בין גורמים רבים – ולכן הזעזוע עמוק מאוד.

1. מאז השלמת הסימולציה התרחשו שינויים רבים במצרים ובזירת חצי האי סיני המתאפיינת בחוסר יציבות גובר. למרות זאת, חלק ניכר מהתובנות שעלו בסימולציה נותר תקף ובעל משמעות רלבנטית גם בימים אלה.

הבדואים בחצי-האי סיני פועלים מתוך מניעים כספיים (אף כי לעתים ניתן לראות גם מניעים אידאולוגיים). יצירת אינטרס כספי עבורם עשויה לסייע להרגעת האזור. לישראל יש אינטרס בשימור פעילותו של הכוח הרב-לאומי בסיני, על אף קשיי תפקוד ועיסוקו העיקרי בהגנה על עצמו. נוכחותו מסייעת בשמירת הסכם השלום ובמניעת הסלמה בלתי-רצויה ביחסים עם מצרים.

עיקרי ההמלצות

- ניתן ליצור מנוף לגיבוש תוכנית משולשת (ישראל – ארצות-הברית – מצרים) לטיפול במצב בסיני, על בסיס דרישת ארצות-הברית מישראל לאמץ עמדות אסטרטגיות אזוריות תוך הפגנת מתינות;
- יש להוביל למהלך משולב עם ארצות-הברית לגיבוש תוכנית פעולה מקיפה לשליטה מצרית בחצי-האי סיני ובבדואים, תוך הימנעות מהצבת אתגרים שיביכו את מצרים;
- מוצע לבחון כיצד ניתן לדון בחשאי עם הבדואים בסיני כדי "לקנות שקט" בכסף, ובכך לסייע להרגעת האזור;
- נדרשת מוכנות לכך שהצד המצרי יאחז בסוגיות שיש בהן נראות של פגיעה בכבוד ובריבונות המצרית, כדי להסיט את תשומת הלב מהבעיה העיקרית של אובדן השליטה בסיני, ולהתנער מאחריות לנעשה בסיני;
- חיוני לוודא חיזוק יכולות הגנה בכלל, והגנה אקטיבית בפרט, שמקנות גמישות לדרג המדיני בישראל, ומאפשרות למנוע פגיעה ביחסי ישראל-מצרים ובהסכם השלום;
- יש לבחון בניית יכולות מודיעיניות בסיני, בדגש על איסוף מחוץ לתחומי סיני – מודיעין מנגד, יחד עם פיתוח יכולות מבצעיות חשאיות;
- נכונות ישראלית להסכים לדרישה המצרית לפתוח לדיון את הנספח הצבאי להסכם השלום עשויה להקנות תוקף מחודש להסכם, ולחזק את המחויבות והאחריות של השלטון החדש במצרים לקיומו;
- איראן רואה בסיני גם נתיב גישה אל חמאס וגם זירה ממנה ניתן לפגוע בישראל וביחסיה עם מצרים. מוצע לבחון שיתוף פעולה עם ארצות-הברית ועם הכוחות הרלוונטיים במצרים, כדי לעצור תהליך זה;
- האינטרס הנוכחי של חמאס הוא שמירה על השקט ברצועת עזה, תוך הפעלת חזית חלופית בסיני. מוצע ליצור זיקה בין הזירות באמצעים מדיניים ומבצעיים (לפי הצורך), שתמנע בידול זה;
- שימור הכוח הרב-לאומי בסיני, שנוכחותו מסייעת לישראל בשמירת הסכם השלום ובמניעת הסלמה בלתי-רצויה ביחסים עם מצרים, חרף קשיי תפקודו;

הקדמה

ב־16 במאי 2012 התקיימה במכון למחקרי ביטחון לאומי סימולציה מדינית-ביטחונית, שמטרתה לגבש תובנות באשר ליחסי ישראל-מצרים על רקע אירוע ביטחוני המתרחש בחצי-האי סיני. לצורך ביצוע הסימולציה נקבעו מספר קבוצות שייצגו גורמים רלוונטיים: **ישראל, מדיני** – יהודה בן מאיר (ראש הצוות), חיים רמון, אהוד יערי, שמעון שמיר, ברוך שפיגל;

ישראל, ביטחוני – קבוצה שכללה מפקדים בכירים במערכת הביטחון, שהתמקמה במתחם חיצוני;

מצרים – יורם מיטל (ראש הצוות), מירה צורף, דודו צור;

חמאס – יורם שוייצר (ראש הצוות), יוחנן צורף, מאיר ליטבק, עינב יוגב;

ארצות-הברית – עודד ערן (ראש הצוות), צבי רפיח;

הכוח הרב-לאומי בסיני – חיים יפרח;

מנהלת – גבי סיבוני (ראש המנהלת), שלמה ברום, אודי דקל

הסימולציה התנהלה על בסיס תרחיש פתיחה (ראו להלן), ונקבע שמועד התרחשותה הוא 6 באוקטובר 2012, לאחר בחירת נשיא במצרים. הצוותים נדרשו לבצע תהליך קבלת החלטות שכלל כמה שלבים: תמונת מצב, היגיון אסטרטגי, חלופות והחלטות. בתהליך הסימולציה נפגשו נציגי הצוותים בתיאום עם המנהלת ובאישורה.

תרחיש פתיחה

תרחיש הפתיחה מתבסס על ידיעות מודיעיניות אמינות המגיעות מגורמי קהילת המודיעין, ונמסרות לדרג המדיני. במצב הפתיחה, מידע זה אינו זמין לכל השחקנים.

על פי הידיעה המודיעינית אותר מתחם בעומק חצי-האי סיני, המשמש לייצור ולהרכבה של טילים/רקטות ואמצעי לחימה (אמל"ח) אחרים, וייתכן אף לאימונים ייעודיים. המתקן נבנה במימון ובסיוע איראני, ונועד לסייע לגורמי חמאס וכן לגורמי ג'יהאד אסלאמי פלסטיני, בשלב ראשון בסיני וברצועת עזה, ובהמשך – באזור יהודה ושומרון. כמו כן ישמש המתחם, ככל הנראה, כבסיס לפיגועים במצרים בהשראת איראן.

באחרונה נודע כי בחודשים האחרונים הקימה איראן בחשאי בעומק סיני תשתית לייצור אמצעי לחימה לגורמי טרור, בדגש על הרכבת מטענים, הרכבת טילים ורקטות

קרקע-קרקע והרכבת טילי חוף-ים ממשפחת C704, המגיעים מפורקים מאיראן. במתחם עברו כבר לשלב הייצור. בשלב זה, אין מידע לגבי העברת אמצעי לחימה לרצועת עזה. הגורם העיקרי שאמור לקלוט את האמל"ח הוא חמאס בעזה, אך חלק יועבר גם לרשות הג'יהאד האסלאמי הפלסטיני. בעתיד מתוכננת העברת חלק מהאמל"ח לגורמי חמאס באזור יהודה ושומרון;

על פי מידע נוסף הנמצא בשלבי בדיקה, במקום יש גם תשתית ייעודית לאימוני פעילות חבלנית עוינת (פח"ע) מתקדמים יחסית, בתחומי הטמנת מטענים וביצוע מודלים שונים. על פי המידע הנבדק שוהים במקום גם כמה מומחים מאיראן, כולל אפשרות שהמקום מאובטח על ידי גורמי משמרות המהפכה האיראניים; המידע מצביע על כך שאיראן ניצלה במכוון את החודשים האחרונים, טרם בחירת נשיא חדש במצרים, וכן את התמקדותו של המודיעין המצרי במהומות ובאירועים שליוו את בחירת הנשיא, כדי להקים במהירות ובחשאי את התשתית המתוארת כאן. לשם כך נעזרו האיראנים באמצעים ובמומחים שהשתתפו בבניית תשתית גדולה יותר שבנתה איראן בשנים האחרונות בסודאן.

נוכחותם של כמה אזרחים מצריים במקום ומידע נוסף – הטעון ביסוס – מצביעים על כך שעניינה של איראן הוא שימוש בתשתית זו בהמשך, גם להכשרת מפגעים ולהכנת אמצעים לגורמי אופוזיציה במצרים, על מנת שיפעלו נגד הנשיא הנבחר ונגד המשך שליטתו בפועל של הצבא במצרים, גם אחרי הבחירות. המידע הנוסף מצביע גם על הכשרה וציוד דומה, על בסיס תשתית זו, לפיגועים על ידי הבדואים בסיני וביעדים אחרים במצרים, וביעדים ישראלים ותיירותיים. זאת לשם ערעור נוסף של המשילות המצרית בסיני, בדגש על היעדר שליטה אפקטיבית של הצבא המצרי ושל גורמי המודיעין בסיני;

המתחם נמצא בשטח חולי לא-מיושב, כ-10 ק"מ צפונית לאבו-דורבה (ראו מפה בנספח);

ככל הידוע, במקום מצויים כמה מדריכים איראניים, כמה עשרות בדואים מסיני, וייתכן גם אזרחים מצריים שאינם מסיני, וכן גורמי חמאס וג'יהאד אסלאמי פלסטיני שעברו לשם מעזה, ללא ידיעת המצרים;

האמצעים הועברו לאתר בשלבים, במהלך זמן ובשתי דרכים: דרך הים, בספינות מבריחים שיצאו מסודאן לעבר חופי סיני, ומשם ביבשה עד לאתר; דרך היבשה למצרים, משם בתוך מצרים וממנה, בנתיב הימי הקצר, לחופי סיני;

אמצעי הלחימה המיוצרים או המורכבים באתר ישמשו את גורמי הטרור לפיגועים שונים:

- א. פגיעה בסחר הימי של ישראל, הן בים התיכון מעזה, והן במפרץ אילת מסיני;
- ב. יכולת פגיעה ארוכת טווח בעומק ישראל בהיקפים גדולים, על בסיס מגוון רקטות;

ג. ייצור מטענים לצורך פיגועים בשטח ישראל, ומטעני גחון לשימוש ברצועת עזה מול תמרון של צה"ל;

הזווית המדינית: איראן הכחישה בעבר כל פעילות דומה שלה בסודאן או במצרים, ובאחרונה היא מנצלת את בחירת הנשיא החדש במצרים כדי לקדם תהליך שיפור מסוים ביחסים. מצרים, בהנהגה החדשה ובשונה מהעבר, נענית למאמצים האיראניים באופן חלקי;

איראן התלבטה האם "להעניק את הבכורה" באתר לחמאס, בשל הדרדרות היחסים בין הארגון לבין איראן בעת האחרונה, והיעדר צייתנות מלאה של הארגון לדרישות איראן. ובכל זאת, החשש מאובדן הזיקה בין הארגון לבין איראן – על רקע הסיוע האיראני רחב-ההיקף לג'יהאד האסלאמי הפלסטיני בתחום אמצעי הלחימה בשנה האחרונה – הכריע לטובת מתן ה"בכורה" באתר לחמאס, גם אם גורמי ג'יהאד אסלאמי פלסטיני בעזה יקבלו מתוצרי האתר בדרום-סיני;

דוברים מצריים בכירים, ובראשם הנשיא הנבחר וראש הצבא, מרבים להתבטא בצורה תקיפה כי אל לה, לישראל, לפגוע בריבונות המצרית, לפעול בדרך כלשהי, צבאית או "ביטחונית" ולהפר את הנספח הצבאי של הסכם השלום; זאת, לנוכח ריבוי תקריות גבול שמקורן בסיני, והצהרות הנשמעות בישראל כי היא תיאלץ, בסופו של דבר, לבצע פעולה צבאית בסיני;

הסתרה וסיפור כיסוי: אפשר כי חלק מההסתרה וסיפור הכיסוי לאתר ולפעילות שבו הם פעולות הברחה וגידול סמים באזור. על פי המידע, מרבית הבדואים הפועלים באתר עסקו או עוסקים גם כיום בפעילות הקשורה בסמים. פעילות זו שימשה גם כהסוואה מול פקחי הכוח הרב-לאומי, אשר חדל זה מכבר לסייר במרחב האתר, בין היתר – בשל איומים בפיגוע נגד אנשיו – אם יתקרבו למרחב.

עיקרי תמונת המצב

ישראל

הממשלה הורחבה ושומרת על יציבותה. המצב הכלכלי יציב. השיחות בין המעצמות לבין איראן בנושא הגרעין נמשכות. לאור זאת, לא צפויה תקיפה ישראלית לפני סוף הקיץ, וייתכן מאוד שלא צפויה התקפה כזאת לפני הבחירות בארצות-הברית בנובמבר 2012. הסכם השלום עם מצרים נשמר באופן רשמי. קיימת החרפה בהתבטאויות המצריות מול ישראל (של הממשלה ושל הנשיא הנבחר), תוך דרישה לדיון מחדש בהסכם הצבאי, ובמיוחד במגבלות המוטלות על נוכחות צבאית מצרית בסיני. הקשרים של מערכת הביטחון עם המודיעין המצרי נמשכים, אם כי מורגשת התקררות מסוימת. אנשי המודיעין המצרי מבהירים שהם פועלים תחת אילוצים פוליטיים שלא היו קיימים בעבר. המערכת הרביעית של "כיפת ברזל" הפכה מבצעית. צה"ל מתכנן להציב עוד מערכת עד אוקטובר 2012, ומערכת נוספת (שישית) בראשית 2013.

מצרים

ההתקוממות האזרחית הייתה ועודנה ממוקדת בעיקר בנושאים פנים-מצריים מובהקים. הפלת משטר מובארוק יצרה דינמיקה חדשה: פוליטיזציה חסרת-תקדים של השיח הציבורי במצרים. על הפרק דיון בזכויות האזרח ובצדק חברתי, כמו גם בסוגיות של דת-מדינה. המאבק החשוב ביותר בהקשר זה מתנהל עתה על ניסוח החוקה. הוא שיכריע בסוגיות אלה ויגדיר באופן רשמי את חלוקת הסמכויות בין רשויות השלטון, ובעיקר את יחסי הכוחות בין הרשות המחוקקת (הפרלמנט) לבין הרשות המבצעת (הנשיאות והממשלה).

ההתקוממות יצרה כמה מוקדי כוח. המועצה הצבאית מתפקדת כרשות שלטונית עליונה. בתום מערכות הבחירות לפרלמנט ולנשיאות יועברו סמכויותיה להנהגה אזרחית נבחרת, בהתאם לחוקה החדשה. ההנחה היא שהצבא ימשיך למלא תפקיד מרכזי בעיצוב המדיניות של מצרים, ובעיקר בתחום הביטחון הלאומי. סביר להניח שהחוקה החדשה תיצור מאזן חדש בין מוסדות הנשיאות והפרלמנט, תוך צמצום סמכויות הנשיא. מוקד כוח נוסף הינו הפרלמנט, אשר שבעים אחוזים מציריו נמנים עם מפלגות 'האחים המוסלמים' וה'סלפים'. מרבית הכוחות מצדדים בהמשך המדיניות המצרית בנושאי חוץ, ביטחון וכלכלה. עם זאת, מפלגות 'האחים המוסלמים' וה'סלפים' קוראות להכנסת שינויים בהסכמים עם ישראל.

המציאות החדשה הפכה את חצי-האי סיני לאזור רגיש במיוחד, שמאיים לדרדר את הצדדים למשבר חריף. ביטוי מוחשי לכך ניתן למצוא בתגובת השרשרת שהחלה בעקבות הפיגוע ליד אילת (18 באוגוסט 2011). החשש לעתידם של יחסי ישראל-מצרים הוביל למאמץ בינלאומי מקיף שסיים את המשבר, אך הגורמים שחוללו אותו נותרו על כנם. מציאות זו מטילה מגבלות על מרחב התמרון של ישראל ביחס לרצועת עזה. מבצע צבאי כדוגמת 'עופרת יצוקה' עלול לדרדר את היחסים ולפגוע אנושות בהסכם השלום. מצב זה עשוי להרתיע את ישראל, אך אין להתעלם מהיבטיו החיוביים. מצרים החדשה יכולה למלא תפקיד חיוני בחיפוש אחר מוצא לעימות בין ישראל לבין חמאס.

חמאס

מאז השתלטות חמאס על רצועת עזה הוא ביסס את שליטתו ברצועה ואת סמכותו כריבון בשטח, וכך הוא מוכר (דה-פקטו) הן על ידי ישראל והן על ידי הקהילה הבינלאומית. אלה רואות בו כתובת וגורם אחראי לנעשה ברצועה ובעיקר להשלכות כלפי חוץ, ובכלל זה פעילות טרור. במשך הזמן השתלט חמאס באופן מלא על כל משרדי הממשלה והרשויות המקומיות ברצועה, וכן על גופים אזרחיים רבים. נפח ההברחות מסיני מגיע לחצי מיליארד דולר בשנה, והוא הפך לחלק חשוב במערכת הכלכלית של רצועת עזה. סכומי כסף מזומנים נוספים מוזרמים – דרך המנהרות ובהעברות בנקאיות – למקלטים הפיננסיים בבנקים של מדינות המפרץ ומדינות אירופה.

מאז החליט להשתתף בחיים הפרלמנטריים הפלסטיניים, וביתר שאת מאז מבצע 'עופרת יצוקה', נאלץ חמאס לרסן יחסית את ביצוע פעילות הטרור. מגבלות נוספות על פעילותו קיימות לאור התחייבותו להסכם הפיוס עם הרשות הפלסטינית, לקראת בחירות מוסכמות. הנהגת חמאס ניצבת בפני דילמה – כיצד להגיב על פעולות הענישה שמבצעת ישראל ברצועה נגד מבצעי הטרור נגדה, דוגמת סבבי הירי שהתנהלו במהלך 2012 בין ישראל לבין ארגונים מקומיים כגון הג'יהאד האסלאמי, ועדות ההתנגדות וארגונים "סוררים". חרף עמדתו המרוסנת לעיתים של חמאס, ברור כי הארגון ממשיך לפעול נגד ישראל בדרכים שונות, ובהן היערכות לקראת חטיפות חיילים ותכנון פעולות טרור ישירות בידי אנשיו, לעיתים תוך שימוש בחוליות של ארגונים "סוררים".

חמאס, כמו שאר הארגונים הפועלים מרצועת עזה ומסיני, מודע לדילמות הישראליות ביחס לפעילות בשטחה הריבוני של מצרים. אחדים מארגונים אלה אף מעוניינים להביא להסלמה בין ישראל למצרים, ומוכנים לעשות זאת גם במחיר התלקחות לחימה בעזה – דבר שאינו נראה כאינטרס משותף עם זה של חמאס בעת הנוכחית. לכן, מדיניותו של חמאס כלפי הפעילות המתרחשת בסיני מעמידה אותו בפני אתגרים

מורכבים, אשר יתרונוותיהם וחסרונוותיהם ברורים לאנשיו, אך ייתכן שהם משקפים אינטרסים פנים-ארגוניים שונים.

ארצות-הברית

יחסי מצרים-ארצות-הברית התערערו בצורה חמורה בעקבות נפילת משטרו של מובארק והיחלשות הצבא. ארצות-הברית רואה בהסכם השלום ישראל-מצרים את אחד ההישגים החשובים של מדיניות החוץ שלה. זהו נדבך חשוב בראייתה את המאמץ לקידום תהליך השלום הכולל. הפעילות בסיני – שיש בה משום התחמקות מצרית מביצוע התחייבויותיה על פי הסכם השלום עם ישראל, או ערעור על תוקפו של הסכם זה – עלולה להיתקל בתגובה קשה בקונגרס האמריקאי, עד כדי צמצום הסיוע האמריקאי למצרים. בהתחשב ברוב הרפובליקני בבית הנבחרים וביחסי הכוחות הצמודים בסנאט, יבקש הממשל האמריקאי למנוע את הפיכת יחסי מצרים-ארצות-הברית – בעקבות הרעה ביחסי מצרים-ישראל – לנושא במרוץ הבחירות לבית הלבן. ליחסיה של מצרים עם ארצות-הברית יש השפעה על התנהלותה של ארצות-הברית בנושאים אחרים במזרח-התיכון. החמרה ביחסים עם הממשל החדש בקהיר עלולה להכביד על ארצות-הברית בטיפול בנושא האיראני ובנושא הסורי, ומעל לכול – בנושא הפלסטיני. הממשל האמריקאי משקיע מאמצים במניעת הדרדרות ביחסי עם הממשל המצרי החדש, תוך טיפול "בכפפות של משי" בכל הקשור להתבטאויות בכירים אסלאמיים בנושא היחסים עם ישראל, ולהתנהלותה בנושא הפלסטיני. הממשל מנסה לנוע בזהירות בין שני קטבים ויעדים מנוגדים. מחד גיסא, מבקש הממשל האמריקאי לשמור ככל הניתן על מערכת יחסים זהירה עם הממשל המצרי החדש, המתבסס על 'האחים המוסלמים'. מאידך גיסא, הממשל האמריקאי צריך לגלות רגישות מספקת מול עיוותים בנושא זכויות האדם, וניסיונות אפשריים של הממשל החדש להתעלם ממחויבויות בהתאם להסכמים שמצרים חתומה עליהם, ובמיוחד הסכם השלום עם ישראל, וזאת כדי לא להיחשף לביקורת בקונגרס ובמערכת הבחירות לנשיאות.

הכוח הרב-לאומי

כוח המשקיפים הרב-לאומי בסיני (MFO) כולל שלושה גדודים הפרוסים באזור C.² לכוח קבוצת משקיפים מקצועיים, המבצעת פיקוח ומעקב אחר קיום סעיפי הסכם דילול הכוחות בסיני וברצועה D שבתחומי ישראל. הפיקוח נעשה באמצעות פטרולים

2. ראה פירוט לאזורים במפה בנספח.

- קרקעיים וטיסות סיור של מסוקים ומטוסי תובלה קלים. מאז המהפכה במצרים, חופש הפעולה של הכוח הרב-לאומי בסיני נפגע מאוד:
- א. חוליות של בדואים השולטות על הצירים מונעות מהכוח תנועה חופשית לצורכי סיור, פיקוח והספקה לכוחות;
 - ב. באחרונה צרות קבוצות בדואיות סביב מפקדת הכוח באל-גורה.³ דרישתם היא לשחרר אסירים מהשבטים הבדואיים שעצורים בבתי כלא במצרים, בתמורה להסרת המצור;
 - ג. יכולת ההידברות וההשפעה של הכוח על שבטי הבדואים נפגעה מאוד, משתי סיבות: האחת – אובדן כוח ההשפעה של המנהיגות על הצעירים הבדואים. השנייה – אוזלת היד של הכוחות המצריים הרשמיים ברחבי סיני;
 - ד. סיורי הכוח בשטח מחייבים ליווי של כוחות צבא מצריים או כוחות הביטחון המרכזי (באזור C) – דבר הפוגע באפקטיביות של משימת הפיקוח;
 - ה. מוטלות הגבלות על הכוח גם בתחום הסיור האווירי, ונראה שהמצרים מונעים קיום נתיבי סיור אווירי באזורים שבהם ממצאי הסיור האווירי עלולים להביך אותם. קיים איום מוחשי על מסוקי הכוח ומטוסיו, בשל זליגה של טילי נ"מ לקבוצות בדואים ולגורמים קיצוניים;
 - ו. בשנה האחרונה אישרה ישראל למצרים להכניס שבעה גדודי צבא לסיני, כדי שתממש את אחריותה במרחבי סיני. המצרים בחרו שלא למצות את כל הכוח, ונראה שהם מעדיפים פעולות שכנוע כלפי הבדואים, כדי להימנע מעימות ישיר;

3. המפקדה הצפונית של הכוח הרב לאומי. ראה מפה בנספח.

אירועים במהלך הסימולציה

אירועי השלב הראשון

עם תחילת הסימולציה דווח על האירועים כדלקמן:

- א. ידיעה על כוונת שיגור רקטה לעבר אילת – יציאת רכב שיגור של רקטה מסוג פאג'ר 5, בעלת טווח של 75 ק"מ וראש קרבי של 200 ק"ג. החוליה שברכב כוללת בדואים ומטרתה – שיגור רקטה בשעות הערב מעומק סיני לעבר אזור המלונות באילת. הערכה: הפיגוע הנו יוזמה של הפלג הצבאי של חמאס, שאינו מתואם עם הדרג המדיני;
- ב. ידיעה על תפיסת סוכנים ישראלים בסיני – הבוקר (6 באוקטובר 2012) הודיע גורם רשמי במצרים בפומבי על חשיפת רשת סוכנים של ישראל בסיני. בין חברי הרשת אזרחי ישראלי, אשר לטענת המצרים הפעיל את הרשת;
- ג. הפלת מסוק של הכוח הרב-לאומי – הבוקר (6 באוקטובר 2012) התרסק מסוק אמריקאי של הכוח הרב-לאומי. בהתרסקות נהרגו שלושת אנשי הצוות ושני קצינים אמריקאיים נוספים. מהמידע עולה כי המסוק נפגע מירי של טיל כתף שנורה מהמתחם האמור.

אירועי השלב השני

עם תחילת השלב השני של הסימולציה (6 באוקטובר 2012, ערב) דווח על כמה אירועים כדלקמן:

- א. ירי לעבר אילת – חוליית השיגור הבדואית, שלא נשמעה להוראות מפקדת חמאס להפסיק את הפעולה, ביצעה ירי אל עבר אילת, שפגע בפאתי אזור המלונות. כתוצאה מכך נמנו שמונה הרוגים וחמישה פצועים, מתוכם עובד זר אחד;
- ב. לחץ בפרלמנט המצרי – ראש מפלגת 'האחים המוסלמים' בפרלמנט: מצרים לא תסבול התערבות ישראלית או התערבות זרה אחרת בשטחה הריבוני;
- ג. פעילות צבאית ישראלית ערה לאורך הגבול – המצרים מזהים עלייה משמעותית בפעילות האווירית והקרקעית הישראלית לאורך קו הגבול עם ישראל;
- ד. פעולה צבאית מצרית בסיני ללא תיאום – פעולת כוחות צבאיים באזור ג'בל הלאל שבעומק סיני. הכוחות כוללים יחידות קומנדו, חי"ר ושריון. לפי המקורות: כוחות אלו יעניקו למצרים את האמצעים הנדרשים להבטחת הביטחון, ויהוו ביטוי מוחשי לריבונותה המלאה בחצי-האי סיני.

דיון ותובנות מן הסימולציה⁴

ישראל

האסטרטגיה הישראלית כללה כמה מרכיבים: לא "לשבור את הכלים" מול המצרים, ולא לגרום קריסה של הסכם השלום; במקביל, מניעת מצב שחצי-האי סיני יהפוך לאזור סֶפֶר – מצב שלאורך זמן לא ניתן להשלים עימו. בהערכת המצב המקדימה עמדו לפני ישראל שתי חלופות: (א) פעולה ישראלית "בחתומה נמוכה" – שלא תזוהה כפעולה ישראלית. חלופה זו לא בוצעה לבסוף; (ב) הצגת הנתונים למצרים, ופעולה מול ארצות-הברית כדי לדרבן את המצרים לפעול;

עם זיהוי החוליה שהייתה בדרך לפיגוע באילת הוסט הקשב של הצוות לטיפול בנושא זה, תוך פעולה מול ארצות-הברית ומצרים להצגת כל הידוע, במטרה לעצור את פעולת חמאס. במקביל, הוחלט כי במידה שיהיה ביסוס מודיעיני על סמך מקורות מהימנים (אחיזה מודיעינית), תוך ממשלת ישראל לצה"ל לפגוע בחוליה, מתוך הבנה שפיגוע גדול ורב-נפגעים יהיה חמור ממחיר חיסול החוליה בשטח סיני. לאחר הפיגוע באילת ובעקבות כניסת הכוחות המצריים לסיני ללא תיאום, התקבלו כמה החלטות: א. לגבי חוליית חמאס שביצעה את הפיגוע – על סמך ביסוס מודיעיני מהימן ויכולות תקיפה, הוחלט לפגוע בחוליה לאחר השיגור, מהסיבות הבאות:

1. "גביית מחיר" על הפגיעה באזרחים ישראלים;
 2. העברת מסר (אקטיבי) למצרים שיבהיר כי לא נבליג במקרה שיבוצע ירי אל שטח ישראל, גם במחיר עימות (דיפלומטי) עם מצרים;
 3. תגובות דעת הקהל הישראלית;
 4. הבנה שהמחיר מול ארצות-הברית יהיה מזערי;
- ב. תגובה לכניסת הכוחות המצריים לסיני – התחושה הייתה שזהו תקדים מסוכן, למרות שהיקף הכוח אינו גדול, יחסית. השיקולים והאפשרויות היו:
1. העדפה ישראלית לפעול להורדת המתח לאחר החיסול בסיני, אף על פי שישראל לא הודתה בכך;
 2. הדגשת רצון טוב בעניין שינוי הנספח הביטחוני להסכם השלום, במקביל למחאה פומבית על ההפרה הבוטה של הסכם השלום;

4. עם סיום הסימולציה התקיים סבב סיכומים ותחקור פנימי בצוותים, ובסופם התקיים דיון מסכם. פרק זה מרכז את עיקרי התובנות.

3. הבהרה למצרים שמנגנון השינוי מחייב דיונים, ואינו כולל פעולות חד-צדדיות;
4. ישראל פעלה בניגוד להמלצת הדרג הצבאי, שהמליץ לא לפתוח את הסכם השלום עד אשר המצרים יפעלו לשביעות רצונה של ישראל. בחינה ראשונית בצוות הראתה שהדבר אינו בהכרח נוגד את האינטרס הישראלי;
5. לדעת הצוות, מצב שבשנת 1979 (מועד חתימת הסכם השלום עם מצרים) נראה היה בעייתי (הכנסת טנקים), אינו בהכרח מסוכן כיום;
- ג. באשר לסוגיית המתקן לייצור אמצעי לחימה – בנושא זה הוחלט בצוות הישראלי שיש להשמיד את המתקן, או לחלופין, להפסיק את פעולתו לאלתר, אם באמצעות פעולה דיפלומטית ואם באמצעות הפעלת כוח. עוד הוחלט שטרם ביצוע הפעולה, תפנה ישראל לארצות-הברית ותודיע שלא תוכל לסבול את קיום המתקן.

מצרים

לכל אורך הסימולציה, המטרה המצרית הייתה ניצול המשבר שהופיע לחיזוק נוכחותם של המצרים בסיני – בעיקר כפתח לשינוי הסכם השלום, ובמיוחד – הנספח הצבאי. לעניין זה נבחנו בצוות שתי חלופות עיקריות:

החלופה הראשונה: שינוי ההסכם אבל לא במובן של ביטולו, אלא במובן של הצבת דילמה קונקרטית לצד הישראלי, כדלקמן: (א) האם הצד הישראלי רוצה לקבל את השינוי במסגרת סעיף 4 (הסדרי הביטחון) של הסכם השלום? (ב) האם ישראל מוכנה להידבר ולהגיע להסכמה על הסדרי ביטחון חדשים?

החלופה השנייה: חתירה לפעולה חד-צדדית של מצרים, תוך ייזום העברת המשבר מאזור A לאזור B על ידי הכנסת כוחות קומנדו ושריון, כנקודת פתיחה למשא-ומתן; במהלך הדיונים בצוות, עלתה התובנה שההתנהלות המצרית תלויה מאוד בזהותו של הנשיא הנבחר. ייתכן שהסימולציה הייתה פונה לכיוון אחר בהתנהלות אחרת. (הנחת העבודה הייתה שנבחר נשיא בעל עמדות דומות לאלו של עמרו מוסא). לאור זאת פעל הצוות המצרי במתווה הבא: (א) לא "לשבור את הכלים" ולא לאיים למוטט את ההסכם; (ב) לא לפעול עם חמאס, מתוך הנחה שניתן להגיע ליעד המצרי ללא סיכון כזה;

ניתן להניח שעד להתייצבות המצב במצרים, בדיאלוג עם ארצות-הברית ועם ישראל ישתתפו כמה גורמים שידגישו היבטים שונים. התבצע ניסיון "להציף" את האמריקאים בהידברות עם הצדדים השונים בתוך מצרים. הערכת הצוות המצרי היא שמשמעות השינוי במצרים לא חלחלה במלואה בצד האמריקאי. באשר לישראל, הרי גם כאשר התברר שישראל פעלה בסיני, בחר הצוות המצרי להבליג ולנסות למנף את האירוע כדי להשיג את היעד המרכזי לגבי השליטה בסיני. לפי האינטרס המצרי, המשילות

בסיני משמעה נוכחות צבאית משמעותית בחצי-האי. להערכת הצוות, נשיא אסלאמי במצרים היה מסלים את האירוע ופועל בצורה חד-צדדית לפריסה משמעותית יותר של כוחות צבא בסיני, כדי לייצר מראית עין של איום על ישראל, הנתפסת במקרה כזה כאויב, ולא כגורם שיש עימו מחלוקת.

חמאס

הסימולציה נפתחה כאשר אנשי חמאס נמצאים במצוקה: נחשף מתקן לייצור אמצעי לחימה, נחשפה חוליה שהייתה בסיני בדרכה להעביר אמצעי לחימה למטרות פיגוע לעבר אילת, וזמן קצר לאחר תחילת הסימולציה, דיווח מפקד השטח במתקן כי מסוק אמריקאי הופל על ידי טיל שנורה לעברו. המטרה הייתה, בראש ובראשונה, לשמר את היחסים האסטרטגיים עם מצרים ולא לגרום להדרדרותם לנוכח המשברים. לפיכך, ההוראות היו "להנמיך פרופיל" ככל שניתן, ולנצל הזדמנויות "להשחיר" את ישראל ולחדד המתח בין ישראל לבין מצרים, ובמקביל – לעמעם את המשבר המתפתח עם מצרים.

בחלקה השני של הסימולציה נקרתה לידי חמאס הזדמנות, כאשר ניתן היה להניח שישראל תתקוף בעזה בעקבות הירי לעבר אילת. הערכת המצב הייתה שישראל לא תתקוף במצרים אלא בעזה, ולכן הועברו מסרים למצרים כך שאם תהיה התקפה בעזה, יוכל חמאס לפנות אליהם על מנת שיעזרו לפתור את המשבר שנוצר. נוסף לכך הוחלט להגיב, במקרה של תקיפה בעזה, כדי לשקם את מעמד חמאס בדעת הקהל המקומית, לאור הימנעות חמאס מירי בסבב הקודם, אולם לפעול בצורה שתמנע הדרדרות להסלמה רבתי. להפתעת חמאס, ישראל בחרה שלא לתקוף אותו אלא לתקוף בסיני את חוליית הירי, ובכך נוצר חיכוך עם המצרים. פעולה זו שירתה את מטרת חמאס – לגרום חיכוך בין ישראל לבין מצרים.

תובנות עיקריות:

- א. העובדה שחמאס לא ספג כל מהלומה מישראל ואף לא זעם מצרי כבד חושפת נקודות תורפה של שני הצדדים (ישראל ומצרים), ומחזקת אותן לקראת התמודדויות דומות בעתיד, ולפיכך חמאס מבחינתו יצא נשכר מהאירוע, וישראל שתקפה בסיני מוצאת עצמה בצד המפסיד;
- ב. לנוכח התגובה הישראלית – פגיעה במבצעי הירי – שהייתה כמעט אינסטינקטיבית, מוצע לבחון האם הפגיעה מצדיקה את המחיר שישראל תשלם מול ממשל מצרי חדש ועוין, אם תשחק לידי ארגוני הטרור בעזה ובסיני. שהרי אלה עלולים להכין

לה מארבים אסטרטגיים בעתיד. יש לשקול נושא זה מול התוצאה של הבלגה על האירוע ואי־תקיפה של החוליה המשגרת;

ארצות־הברית

המדיניות האמריקאית הייתה לנסות להכיל את השלכות האירוע ולמנוע פגיעה חמורה ביחסי ישראל־מצרים עקב האירוע – זאת בעיקר משום שלממשל האמריקאי יש עניין רב בשימור היציבות והסכם השלום. לכן ננקטה יוזמה להפגיש את הצדדים בארצות־הברית. יחד עם זאת, כאשר נורה הטיל לעבר אילת, נמנעו האמריקאים מלומר למצרים שארצות־הברית תגן עליהם מפני תוקפנות ישראלית.

הדיאלוג של הממשל האמריקאי עם הממשל החדש בקהיר רחב יותר ממה שבא לידי ביטוי בסימולציה, אך לא ניתן לכך ביטוי בשל איר־לוונטיות בהקשר הנוכחי.

תובנות נוספות:

א. למרות שהסימולציה התנהלה בתקופת ממשלו של אובמה, הערכת הצוות היא שגם

ממשל רומני או ממשל אחר היו פועלים כך ומגיעים למסקנות דומות;

ב. מבחינה אמריקאית, ניתן לזהות שקיים אינטרס ישראלי ניכר בפתיחת ההסכם,

משום שהמצב הנוכחי אינו משרת את ישראל בטווח הארוך;

ג. המשבר הנוכחי חזק את המדיניות של זהירות מופלגת ביחסים בין ישראל לבין

מצרים;

הכוח הרב־לאומי

הסימולציה שיקפה את המציאות בצורה טובה למדי. לכוח הרב־לאומי אין השפעה כה

רבה על המתרחש בסיני. בזמן האחרון, עיקר עיסוקו בהגנה על עצמו. הכוח לא נגרר

לתווך בסיני של הסכם השלום, המנדט שלו אינו קביעת כללים אלא רק פיקוח על מה

שהוסכם, ללא יכולות פרשנות של ההסכמים. נוכחות הכוח הרב־לאומי בסיני חיונית.

הראיה – ללא הכוח, ייתכן שהאירועים בסיני לא היו נחשפים בלוח־זמנים רלוונטי.

בהקשר זה עלתה השאלה: האם בהסדרי ביטחון חדשים יש תפקיד לכוח בינלאומי

בסיני? תשובה אפשרית לשאלה זו היא שנוכחות הכוח חיונית מאוד, זהו אינטרס עליון

של ארצות־הברית. במצב זה, תהיה זו טעות דרמטית אם ישראל וארצות־הברית לא

יתעקשו להשאיר את הכוח בסיני, יחד עם ביצוע התאמות – זהו אינטרס ישראלי

ואמריקאי משותף.

מסקנות, המלצות, סיכום

מסקנות

ניתן היה לזהות שלמרות המצב הבעייתי מאוד בסיני, קיימים גורמים מרסנים רבים, וכי רוב הגורמים אינם מעוניינים בהסלמה של ממש (זולת ארגוני הג'יהאד ברצועת עזה). עקב כך, קיימים כלים יעילים למניעת אירועים ביטחוניים או לניהול מצבי הסלמה. ישראל, ארצות-הברית ומצרים כאחת מבקשות לבצע שינויים בנספח הצבאי של הסכם השלום. אולם, יש לזכור כי אין כל קשר בין גודלן של יחידות הצבא המצרי שיתפרסו לבין מצב המשילות בסיני. כמו כן, שאין כל דרך שבאמצעותה תוכל מצרים להתמודד באפקטיביות עם פעילות הברחות של הבדואים שמסתכמת בחצי מיליארד דולר. המצב בסיני ילך וידרדר, לא ניכר אינטרס מצרי לעצור זאת. ממילא, הצבא המצרי אינו כולל את מלוא מצבת כוח האדם, כך שלא ברור האם התרת הכנסה של כוחות מצריים נוספים לסיני תשנה את המצב בפועל. ייתכן שהחיבור של חמאס ומצרים מסוגל להביא לשליטה כלשהי בשטח.

באשר לתפקודו של השחקן המצרי בסימולציה עלתה השאלה, האם תפקוד זה שיקף את המציאות העכשווית או הצפויה. זאת לאור העובדה שהמצב (במועד הסימולציה) הוא שאין במצרים ממשלה – אין "בעל-בית" במצרים ולכן אין "בעל-בית" בסיני. ייתכן שהכאוס יימשך גם לאחר הבחירות במצרים. לעומת זאת, בסימולציה שיחק הצד המצרי בצורה מסודרת, מחושבת וסדורה. ייתכן שניתן היה לייצג את הכאוס המצרי בצורה טובה יותר בסימולציה. באשר למשילות המצרית בסיני, עלתה הטענה שמצרים אינה רוצה לקבל אחריות וודאי לא בסיני, בגלל הכאוס, כך שלא ברור האם כך תנהג מצרים לאחר הבחירות, כלומר, תיתן דעתה על המצב בסיני.

המצב הנוכחי אינו טוב לישראל. בקו הגבול נמצאים כוחות ביטחון מצריים ברמה נמוכה, שישראל מעוניינת שיוחלפו בכוח איכותי יותר. במהלך השנים מאז חתימת הסכם השלום ביקשו המצרים להכניס כוחות לסיני, ורצו שישראל תתנגד לכך. חשוב לא לדבר על פתיחת ההסכם אלא על עדכון ההסכם, דבר שיקל על מצרים ועל ישראל. ביחס לשינויים בנספח הביטחוני, עלתה בדיון דעה לפיה אין למהר לשנות את הסכם השלום, כיוון שגורמים מצריים שונים מתייחסים לכך בצורות שונות, ואין דעה אחידה לגביה גם במצרים. ישראל לא צריכה ליזום את ביצוע השינויים, אלא להמתין להתפתחויות ולא ליצור שינויים שעלולים להיות בלתי-הפיכים.

פתיחה או עדכון ההסכם הם תהליכים מורכבים יותר ממה שנדמה, הציפיות במצרים שונות מאלו הישראליות. "השבת הריבונות" המצרית בסיני אינה מתמצה בתוספת של מספר טנקים ולוחמים, מדובר בשינוי משמעותי עוד יותר – שינויים בפוליטיקה ובסמלים לאומיים יעוררו תגובות לאורך כל הקשת הפוליטית – הן בצד הישראלי והן בצד המצרי.

שלב המעבר של השלטון במצרים מאופיין בחוסר יציבות חריף, והוא לא ייעלם במהרה, כשדעת הקהל במצרים משפיעה וקנאית לשמירת הריבונות. במצב זה עשוי הנשיא המצרי להשתמש בעניין הישראלי גם כנגד המועצה הצבאית, וגם כאשר המהפכה "תקועה" ויהיה צורך לרצות את ההמונים. מאבקי הכוח אינם בין גורמים יחידים אלא בין גורמים רבים – ולכן הזעזוע עמוק מאוד. דווקא בתקופה כזאת אפשר לנצל את ההזדמנות לביצוע פעולות ולשינוי המשוואה הקיימת.

בעניין הבדואים, עלה נושא המוטיבציה הכספית. ניתן להניח שהם יהיו מוכנים לקבל כסף מכל גורם. לכן, מוצע לבחון האם ניתן ליצור עבור הבדואים אינטרס כספי שיסייע להרגעת האזור, ולבדוק האם ניתן לדון עימם בדרכים חשאיות ו"לקנות שקט" בכסף.

הכוח הרב-לאומי אינו אפקטיבי בתרחיש מסוג זה שנדון כאן, ואינו מיישם את המנדט שלו בכל הקשור למניעת טרור מסיני לעבר ישראל ולמניעת הברחות, וכן ביחס להכנסת אמצעי לחימה, שאינם מותרים על פי הנספח הצבאי להסכם השלום. הכוח "שבוי" בידי הבדואים בסיני, אשר משתמשים בהצרת פעילותו ובקריאת תיגר עליו כמנוף שאפשר להשיג באמצעותו ויתורים ותמורות מהשלטונות המצריים. עם זאת, גם אם עיקר עיסוקו הוא בהגנה על עצמו, עדיין יש לנוכחותו בסיני יתרונות רבים לישראל, בשמירת הסכם השלום ובמניעת הסלמה לא-רצויה ביחסים עם מצרים.

המלצות

- ארצות-הברית דורשת מישראל בחינה ואימוץ עמדות אסטרטגיות בפרספקטיבה רחבה על המצב באזור, תוך הפגנת מתינות ונטילת סיכונים. על בסיס דרישה זו ניתן ליצור מנוף לגיבוש תוכנית משולשת (ישראל – ארצות-הברית – מצרים) לטיפול במצב בסיני;
- בעיית השליטה בסיני ובבדואים היא אתגר מצרי משמעותי. יש להוביל למהלך משולב עם ארצות-הברית לגיבוש תוכנית פעולה מקיפה. מוצע שבמהלך גיבוש התוכנית תימנע ישראל מהצבת אתגרים שיביכו את מצרים;
- המניע המרכזי לפעולת הבדואים בסיני הוא כספי (אף כי לעתים ניתן לראות גם מניעים אידאולוגיים). לאור זאת מוצע לבחון באיזו מידה ניתן להפעיל את המנוף הכספי ו"לקנות שקט" בכסף, ובכך לסייע להרגעת האזור;

- נדרשת מוכנות למצבים שבהם הצד המצרי יאחז בסוגיות משניות, בעיקר אם יש בהן נראות של פגיעה בכבוד ובריבונות המצרית, כדי להסיט את תשומת הלב מהבעיה העיקרית של חוסר הביטחון ואובדן השליטה בסיני, ולהתנער מאחריות לנעשה בסיני;
- חיוני לוודא חיזוק יכולות הגנה בכלל והגנה אקטיבית בפרט. באירועים מהסוג שהוצג בסימולציה זו, יכולות אלו מקנות גמישות לדרג המדיני בישראל, ומאפשרות למנוע השלכות בלתי-רצויות, כמו פגיעה ביחסי ישראל-מצרים ובהסכם השלום;
- יש לבחון בניית יכולות מודיעיניות בסיני – חיבור למקורות מהימנים (אחיזה מודיעינית), בדגש על מודיעין מנגד (איסוף מרחוק ללא פגיעה בריבונות המצרית), וזאת יחד עם פיתוח יכולות מבצעיות חשאיות;
- נכונות ישראלית להסכים לדרישה המצרית לפתוח לדיון את סעיפי הנספח הצבאי להסכם השלום עשויה להקנות תוקף מחודש להסכם. בדרך זו נוכל לשמר את יחסי השלום, ולחזק את המחויבות והאחריות של השלטון החדש במצרים לקיום ההסכם;
- איראן רואה בסיני גם נתיב גישה אל חמאס וגם זירה לפגיעה בישראל וביחסיה עם מצרים. מוצע לבחון שיתוף פעולה עם ארצות-הברית ועם הכוחות הרלוונטיים במצרים כדי לעצור תהליך זה;
- לחמאס יש כיום אינטרס לשמור על השקט ברצועת עזה, ומצד שני – להפעיל חזית חלופית בסיני. מוצע להפעיל מנופים מדיניים ומבצעיים (בעת הצורך), כדי ליצור זיקה בין הזירות ולמנוע את הבידול הזה;
- לישראל יש אינטרס בשימור פעילותו של הכוח הרב-לאומי בסיני, על אף קשיי תפקוד ועיסוקו העיקרי בהגנה על עצמו. נוכחותו של הכוח הרב-לאומי בסיני מעניקה יתרונות רבים לישראל: שמירת הסכם השלום ומניעת הסלמה בלתי-רצויה ביחסים עם מצרים;

סיכום

הסימולציה סיפקה מצע לבחינה של מצבים ותובנות ביחס לאחת הבעיות הביטחוניות הבערות של ישראל, עם פוטנציאל לסבך אותה בעימות עם מצרים. חצי-האי סיני הופך לאזור סֶפֶר ללא שליטה. התובנות שעלו בסימולציה יכולות לספק מצע לחשיבה של מקבלי החלטות לבחינת ההיבטים השונים של הבעיה, לזיהוי המתחים המרכזיים ביעדים הביטחוניים והמדיניים של מדינת ישראל, ולגיבוש אסטרטגיה הולמת למצב מורכב זה.

נספח א'

מפת מיקום האתר ואזורי הגבלה⁵

- אזור A – מותרת נוכחות דיביזיית חי"ר ממוכנת מצרית אחת;
- אזור B – מותרת נוכחות מצרית הכוללת ארבעה גדודים מצוידים בנשק קל ובנוסף כוח שיטור לשמירת הסדר במקום;
- אזור C – מותרת נוכחות כוחות שיטור מצריים בלבד;
- אזור D – אזור בצד הישראלי עם מגבלות באשר לנוכחות הישראלית

5. המפה – מתוך אתר הכוח הרב לאומי בסיני: <http://www.mfo.org/sinainap.php>

המכון למחקרי ביטחון לאומי
THE INSTITUTE FOR NATIONAL SECURITY STUDIES

INCORPORATING THE JAFFEE
CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

תל אביב
TEL AVIV UNIVERSITY
אוניברסיטת תל אביב